

NEGYEDIK FEJEZET

*(melyben fölvonulnak Sárszeg nevezetesebb alakjai
a Magyar Király éttermében, köztük Környey Bálint is)*

Szombaton a tanyák népe a város felé özönlött, mert ezen a napon volt a hetivásár.

Még sötét hajnalban érkeztek az asszonyok. Zötyögtek a kövezetlen utakon kocsijukkal, a szemét valóságos uszályát húzva maguk után. Először megitták rívó csecsemőjüket, kik kalarábés-kötegek között mozogtak, valahol a kasban. Kikotorták a csizmaszárból a tejesüveget, melynek szopókáján már rajban feketültek a legyek, éhes magzatjaik szájába nyomták, azok pedig mohón kortyintgatták a meleg, meg-savanyodott tejet.

Később besétáltak a kékbeli parasztok is. Odaálltak a Széchenyi térre a szakállszárítóra, s kurta pipával agyarukon kaszinóztak. Marhavészről meg adóról beszélgettek. Mellettük a kisiparosok külön csoportban azon panaszkodtak, hogy nincs pénz, sehonnan sem lehet szerezni, az urak csak a biztosat szeretik, a takaréka rakják, az Agrár Bankba, ötös kamatra.

Zsibongott a piac a ragadó hőségben, minden színben, minden lármával. Kofák zsákjában vörösen virított a paprika, mint a szemben levő festékesbolt ajtajában a cinóberfesték. Káposzták teregették ki világoszöld selyemfodraikat, szőlők fürtje lilult, tök fehéredett, túlérétt dinnyék sárgultak Lőrincnap után, kolerás, émelyítő szaggal, s távolabb, a Petőfi utca

felé, a mézárosok során, féldisznók lógtak vaskampókról a nyershús barbár pompájával, és tornaingben bajnokmellű székállólegények csontokat törtek bárdal. Alább, hol a gerencsérekek tanyáztak, a Bólyai utca felé, az edénypiac csörömpölt. Baromfiak csipegettek, cselédek nyelveltek, úriasszonyok sópáncodtak a drágaság miatt. Föléjük pedig szürke ezüsfátyolt vont a por, Sárszeg gyilkos pora, mely megtizedelte az itteni gyermekeket, s a felnőtteket korai halállal sújtotta.

Ijas Miklós, a *Sárszegi Közlöny* alig huszonnégyszáz éves segéd-szerkesztője, a Széchenyi kávéház egyik tükörelablaka mögül szemlélte ezt a képet. Duplagallért viselt, divatos angol ruhát, vékony, lila nyakkendő.

Fél tízkor ébredt, tüstént átjött ide, hogy elolvassa a pesti lapokat, s noha még nem reggelizett, rumos feketét rendelt, egymás után gyújtott cigarettáira. Szája vonaglott az undortól.

Mindennap ezt látta. A tükörelablakon túl mintegy akváriumban úsztak előtte a sárszegi élet egyéb nevezetességei is.

Először Galló ügyész ment a törvényszékre, barna aktatáskájával kezében, hajadonfőtt, ráncolva magas homlokát, s nyájas arckifejezéssel szigorú vádbeszédén gondolkozott, melyet egy sváb rablógyilkos ellen fog tartani. Városi urak haladtak lassan, elefántcsont fogantyús sétabottal. Priboczay már kiállt a Mária gyógytárba, és tollkésével szokott napi köröm-tisztogatását végezte. Füzes Feri az Úri Kaszinó felé sietett.

Füzes Ferinek a kaszinó társalgójában találkoznia kellett az ellenfél segédeivel, hogy jegyzőkönyvet vegyenek föl, és a hetek óta húzódozó, kényes ügyét a párbajkodex szabályai szerint jobbra vagy balra eldöntsék. Provokálás, megverekedés, becsületbírótság, nehéz lovassági kard, bandázs, öt lépés avansz, végkimerülés viharzott koponyájában. Hegyes orrú lakkcipője csikorgott az aszfalton.

Ő volt az összes lyukas becsületek sárszegi kifoltozója, igazi gavallér, igazi gentleman, igazi úrifiú. Eau de Cologne-szagot árasztott. Mosolyogva ugrándozott, mert szájáról sohasem tűnt el az az édes, semmit sem jelentő, idétlen mosoly, melyet úgy viselt, mint nyáron divatos szalmakalapját, télen kamásliját.

Megyei kocsik repültek. Hajdúk ültek a bakon, kékfehér zsinóros díszruhában, s kalpagjuk szalagja libegett. Aztán föltűnt a Széchenyi utca járdáján egy hatalmas termetű, sárga bajuszos úr is, Környey Bálint.

Környey Bálint foglalkozására nézve tűzoltó-főparancsnok volt, de tulajdonképp a sárszegi társadalom hatalmas faktora, mindenkinek barátja, ismerőse, ki mindig, mindenütt jelen volt. Híres ivó, a *Párducok* című asztaltársaság elnöke, híres sportember, ki kettőtöri az ezüstforintost, a diákversenyre díjat tűz ki, azonkívül híres szervező, ki a tarligeti tavon minden nyáron „velence éj”-t rendez rakétákkal, kivilágítással. Még most is ott rongyolódtak a falon azok a kis plakátok, melyek a júliusi „velencei éj”-t jelentették be a n. é. közönségnek.

Botját fölemelve köszöntötte a szerkesztőt. Ijas hanyagul viszonyozta ezt, mert itt csak azt tudták róla, hogy szerkesztő, de nem tudták, hogy micsoda költő.

Tizenegy óra után a Petőfi utcában még minden csöndes volt. Veres úr ezt észre is vette egészségtelen, sötétes műhelyéből. Vajkayék azelőtt minden áldott nap már hétkor fölkeltek, Pacsirta kinyitotta az ablakokat, és szellőztetett, takarított.

Most kissé elaludtak az öregek. Még mindig égett az éjjeli mécs az üvegharangos ütőóra mellett.

Csak akkor nyitották föl szemüket, mikor a féltizenkettőt is elverte. Meglepődtek, hogy egyedül vannak. Pár pillanatig hallgatóztak, de a szomszédos leányszobából semmi nesz sem

hallatszott. Szívüket megcsikarta a tegnapi kínzó szorongás, s újra át kellett élniök, amit már átéltek.

Ezzel együtt azonban más is jelentkezett, ami nem kevésbé volt kínzó: gyomruk korogni kezdett, hatalmasan, követelve a maga jogát, elnémítva minden más panaszszót.

Fektükben még kitömté az álom, levegőétkeivel, színes fátylaival. Mikor azonban felöltözködtek, érezték, hogy üres, és tenyerüket fájdalmasan rászorították.

– Nagyon éhes vagyok – mondta apa.

– Én is – mondta anya.

És mosolyogtak ezen a gyarlóságon.

De nem csoda, hogy megéheztek. Tegnap elfelejtettek vacsorázni, aztán az ebédet is csak hűbelebalázs nyelték le. Márpedig az ilyen étel sohasem táplál.

– Hamar a teát.

– Igen, a teát.

Anya kiment a konyhába teát főzni.

Vajkayék nem tartottak cselédet. Mióta hat évvel ezelőtt elment Örzse, Pacsirta dajkája, egy megyei hajdú leánya, ki húszéves korától fogva náluk szolgált, fölvettek egy-egy leányt, de azok csak pár hétig maradtak. Pacsirta szigorú volt hozzájuk, csukott mindent, főképp a cukrot, sokat követelt tőlük, és mind idő előtt megszöktek. Új cselédet nem akartak házukba venni, takarékoskodniok is kellett, nézni minden krajcárra, aztán a mai lányok már loptak, pletykáltak. A cseléd fölöslegesnek is mutatkozott. Pacsirta meg az édesanyja mindent elvégzett, sokkal jobban. Szenvedélyesen tisztogattak, a szakácskodásba pedig egyenesen beleszerettek. Folyton sütöttek, főztek.

Anya és apa megitták a teát. Éhüket azonban nem verte el, csak kimosta gyomrukat, növelte az úrt. Nyomban az ebédre gondoltak.

Már hetekkel ezelőtt elhatározták Pacsirtával együtt, hogy erre a pár napra – hiszen csak egy hét az egész – nem főznek otthon. Pacsirta, ki a konyhát vezette, a Magyar Királyt ajánlotta, Sárszeg legnagyobb vendéglőjét, mint ahol még legtűrhetőbb a koszt.

Mindháromuknak lesújtó véleménye volt a vendéglőről, s bár alig fordultak meg itt, órákig tudtak beszélni fitymáló, sajnálkozó arccal, micsoda moslékszerű levest, mócsingos, rágós húst, kotyvasztott tésztákat adnak szegény agglegényeknek, a családtalan fiatalembereknek, kik nem ismerik a jó „házit”, és micsoda förtelmes tisztátalanságok fordulnak elő ilyen konyhában. Ó, az ottani levesek, az ottani húsok és az ottani tészták. Cifra Gézának is gyakran kifejtették ezt.

Most erőszakot kellett tenniök, hogy legyőzzék undorukat, melyet maguk növesztettek nagyra, mesterségesen. Útközben vigasztalgatták egymást. Szemüket összehúzták, orrukat elfintorították, mikor beléptek a Magyar Király óriási, tejüveggel fedett, nappal is négy ívlámpával világított, barátságos, tiszta éttermébe.

Ákos leült egy asztalhoz, feleségével.

Patyolatfehér abrosz terült eléje, középpütt csokor virág állt, mellette sótartó, frissen púpozott sóval, paprikával, borstartó, mustáros üveg, ecet, olaj, oldalt ezüstszerű üvegtálon almák, őszibarackok, fonott kosárkákban frissen sütött, ropogós császárzsemlyék, sóskiflik, mákkal hintett cipócskák. Épp akkor lépett be két fehérsipkás cukrászfiú is, hosszú deszkán rengeteg krémeslepényt hozva, melynek dús, tojásos tölteléke csudásan aranylott a cukorral vastagon szórt, barnapirosra sült, omlatagnak látszó vajasztésza kérge alatt. Csak futó pillantást vetett oda az öreg, bizonyos halvány megvetéssel, aztán fölvette az étlapot. Feleségének adta.

– Rendelj valamit. Én meg se nézem.

– Mit akarsz?

– Mindegy – szolt Ákos. – Egészen mindegy. Akármít.

Körülnézett a teremben. Nem volt itt kellemetlen, semmi esetre sem olyan kellemetlen, mint ahogy gondolta.

Majdnem minden asztalnál ültek már. Nem ismerte őket, és a vendégek sem tudták róluk, kicsodák. Hiszen olyan elvonultan éltek, hogy idegeneknek számítottak, maguk is úgy érezték, hogy egy új város éttermébe csöppentek.

Szemben velük azonban ismerős ült: *Weisz és társa*, egyedül. Weisz úr magában járt mindig, a társa nélkül, kit csak kevesen ismertek. De azért csak így hívta őt mindenki Sárszegen: *Weisz és társa*.

Weisz és társa tehát föltekintett az előtte levő ezüstcsajka lanyha páráiból, melyek csíptetőjét köddel vonták be, s köszöntötte Ákost. Csak futóan, mert teste-lelke az evéssel volt elfoglalva. Meregette a gulyáslevest, a kockára vagdalt piros gulyáshúst, kirakta az M. K. monogramos porcelántányérra, s a tojásdad burgonyát kanálával morzsolgatta össze. Jóízűen, gyorsan evett. A levet, a remek zsíros levet villájára tűzött zsemlyedarabkákkal mártogatta ki.

A pincér tányérukba öntötte a barna húslevest, melynek forró fölszínén zsírba sütött, könnyű borsógömböcskék libegtek, palacsintatésztából. Utána rizses csirkét rendeltek, melyet otthon is gyakran készítettek, majd máglyarakást. Ákos elég jó étvággal, elég gyorsan elfogyasztott mindent.

– Milyen volt? – kérdezte felesége, ki madárétkű lévén, csak villahegyről evett, s ilyen dologban nem érezte magát illetékesnek.

– Meglehető – szolt az öreg –, egészen – kezdte magát, lelkes hangon, de meggondolta –, egészen meglehető – igazította ki magát.